

INFORMATIEVRIJHEID PRIMEERT OP BEELDRECHT DUTROUX

Toegegeven, de kern van het dossier-Dutroux raakte het niet, maar in de verhouding tussen gerecht, publieke figuren, media en publiek was het zwarte balkje van Marc Dutroux meer dan een symbool. Op aangeven van de AVBB haalde het recht op informatie het uiteindelijk op het portretrecht van Dutroux.

Pol Deltour

Zelfs televisieverslaggevers werden bij de start van het proces-Dutroux koud gepakt toen hun station gerasterde beelden van Marc Dutroux op antenne bleek te brengen. Volgens assisen-voorzitter Stéphane Goux mocht de hoofdbeschuldigde wel gefotografeerd en gefilmd worden, maar mocht hij niet herkenbaar in beeld worden gebracht. Balkjes en rasters werden opgediept om aan de grillige wens van Dutroux tegemoet te komen.

Van meet af aan was het voor het AVBB-secretariaat duidelijk dat assisenvoorzitter Goux de afweging van Dutroux' portretrecht met het publieksrecht op informatie nogal snel in het voordeel van het eerste had gemaakt. Ook al omdat het Europese Mensenrechtenhof in een gelijkaardig precedent net het omgekeerde had beslist. Die zaak draaide rond gepubliceerde foto's van een rechtsextremist die in Oostenrijk voor terrorisme voor de rechtbank moest verschijnen. De AVBB

maakte zich daarnaast grote zorgen over de mogelijke precedentwaarde van de toegeving aan Dutroux.

Het Belang van Limburg en De Standaard besteedden aandacht aan het incident.

Enkele kranten gingen meteen een stap verder door hun procesfoto's van Dutroux op woensdag toch ongecensureerd af te drukken. Het onmiddellijke resultaat was dat de fotojournalis-

ten van Het Laatste Nieuws, Gazet van Antwerpen en Het Belang van Limburg zich de toegang tot de assisenzaak zagen onttogen. Andere nieuwsmedia verklaarden zich op hun beurt niet tevreden met de censuurmaatregel van rechter Goux, maar hielden zich 'uit respect voor de voorzitter' toch aan het verbod.

Ondertussen legde de AVBB, zowel rechtstreeks als via de perssyndici en persraadsheren in Aarlen, contacten om Dutroux of de voorzitter op andere gedachten te brengen. Maandag 8 maart was het al zover. Marc Dutroux verklaarde af te zien van zijn vraag om niet in beeld te worden gebracht. Van de weeromstuit kregen de fotografen van Het Laatste Nieuws en de Concentra-kranten hun accreditaties voor de rechtszaal terug.

Een publicatie in het Franstalige magazine La Libre Match dreigde wel nog even roet in het eten te gooien. Het blad toonde foto's van Dutroux in zijn dagelijkse bezigheden in de gevangenis van Aarlen. Ook de fotografen van La Libre Match zagen hun accreditatie voor de assisenzaal ingetrokken. Ondertussen identificeerde Justitie de cipier die de gevangenisfoto's van Dutroux aan het magazine had bezorgd. De man werd ogenblikkelijk uit zijn functie ontzet en kijkt nog tegen een gerechtelijk onderzoek aan.

Hommeles was er tot slot tussen enkele advocaten op het proces en de Orde van Vlaamse Balies (OVb). Die vindt dat de pleiters het proces al te veel op televisie voeren, in plaats van in de rechtszaal. De kritiek leidde tot hevig protest bij de advocaten zelf, de burgerlijke partijen en de media. Advocaat Paul Quirijnen, die de familie Marchal verdedigt, nam zelfs ontslag uit de Algemene Vergadering van de OVb.

GERECHTSVERSLAGGEVING EN HET RECHT OP AFBEELDING VAN DE BEKLAAGDE OF BESCHULDIGDE

Dirk Voorhoof, Hoogleraar UGent

Mogen de media foto's publiceren van personen die voor het assisenhof terecht staan? Het antwoord is niet zondermeer ja of nee.

Uitgangspunt is de door de Grondwet beschermde persvrijheid en vrijheid van journalistieke verslaggeving (art. 19 en 25). Er is ook de door de Grondwet gewaarborgde openbaarheid van de terechtzittingen (art. 148). Van bijzonder belang is artikel 10 van het Europees Mensenrechtenverdrag (EVRM) dat de expressievrijheid waarborgt en vooral aan de journalistieke verslaggeving verregaande waarborgen biedt om met tekst en

beeld te berichten over gerechtszaken, zeker wanneer met deze zaken een maatschappelijk belang gemoeid is of deze op bijzondere publieke belangstelling kunnen rekenen. Het recht van de pers om verslag uit te brengen over belangrijke strafprocessen maakt dat foto's van de beschuldigten mogen gepubliceerd worden. Dat is althans het principe.

Daartegenover staat het recht van elk individu op zijn of haar afbeelding, een recht dat zijn basis vindt in verschillende wettelijke bepalingen. Het recht op afbeelding is in de rechtspraak erkend als een persoonlijkheidsrecht, verbonden aan het indi-

vidu: het verspreiden en openbaar maken van iemands afbeelding is een onrechtmatige daad en kan, in toepassing van artikel 1382 van het burgerlijk wetboek, aanleiding geven tot een civiele veroordeling. De rechter kan een uitgever of journalist in dit geval veroordelen tot het betalen van een schadevergoeding en kan ook verbod opleggen tot het (verder) verspreiden van de foto. Ook de Auteurswet erkent het recht op afbeelding: om een werk te reproduceren of openbaar te maken waarop iemand herkenbaar geportretteerd is, moet niet enkel toestemming worden gevraagd aan de auteur/fotograaf, maar ook aan de geportretteerde (art. 10). Deze toestemming moet voorafgaand gebeuren en moet eng, restrictief geïnterpreteerd worden. Het is niet omdat iemand zijn toestemming gaf om met foto in de krant te staan naar aanleiding van een bepaald interview, dat men deze foto later mag gebruiken voor andere toepassingen.

Het recht op afbeelding kent echter een belangrijke uitzondering: publieke personen kunnen niet optreden tegen het gebruik van hun afbeelding in het kader van de informatieverzetting en de actualiteitsberichterijking in de media, althans wanneer dit verband houdt met hun publieke functie of openbaar optreden. Dit geldt ook voor personen die terechtstaan voor het hof van assisen op beschuldiging van feiten die de maatschappij danig in beroering hebben gebracht: minstens tijdens het proces zijn zij als publiek persoon te beschouwen. Het maatschappelijk belang dat met de zaak gemoeid is maakt dat het aan de pers toegestaan is daarover te berichten, met tekst en beeld, overigens wel steeds het vermoeden van onschuld in acht nemend. In een arrest van 11 januari 2000 in de zaak 'News Verlags GmbH & CoKG tegen Oostenrijk', benadrukte het Straatsburgse Mensenrechtenhof dat het de taak is van de pers

te rapporteren over gerechtszaken met een maatschappelijk belang en dat het de pers in dit geval ook toegestaan is om foto's van een verdachte te publiceren. Het is niet aan de rechter om te bepalen in welke vorm of met welke reportagetechniek die verslaggeving gebeurt. Een verbod tot het publiceren van foto's kan uitzonderlijk wel in functie van het vermoeden van onschuld of de bescherming van het privé-leven van de verdachte.

Conclusie: de voorzitter van het assisenhof, die op verzoek van de hoofdbeschuldigde in een bijzonder belangrijke rechtszaak, aan de pers verbod oplegt tot het publiceren van foto's van de betrokkene, lijkt te veel gewicht te geven aan het recht op afbeelding zonder dat dit noodzakelijk is ter bescherming van het privé-leven, het vermoeden van onschuld of het recht op verdediging van de betrokkene. Een miskenning dus van het recht op journalistieke verslaggeving en een overheids-inmenging in strijd met artikel 10 EVRM.

Al wil daarmee niet gezegd zijn dat de media best niet wat soberder zouden kunnen omspringen met foto's en illustraties in assisenprocessen.

Ook pentekeningen kunnen overigens op gepaste wijze visueel verslag uitbrengen van een assisenzaak, al kunnen deze tekeningen evengoed het recht op afbeelding miskennen.

RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK: 'OVERLEG DRINGT ZICH OP'

De Raad voor de Journalistiek vindt dat "het recht op informatie primeert op het recht op privacy van beschuldigde Dutroux, en met name diens portretrecht", zij het "zonder afbreuk te doen aan de bevoegdheid van de voorzitter van het assisenhof". De Raad heeft dat op 11 maart jl. gezegd naar aanleiding van een vraag om advies van de VVJ/AVBB. Volgens de Raad voor de Journalistiek is "Dutroux een beschuldigde die door de aard van de hem toegeschreven misdrijven en door zijn optreden in het verleden een publieke persoon is geworden. Hij is bovendien iemand die tot vandaag het maatschappelijke debat in dit land mee bepaalt."

Nog volgens de Raad is het evenwel "aangewezen dat justitie en media overleggen en vooraf afspraken maken over hoe gerechtsverslaggeving in de best mogelijke omstandigheden kan gebeuren. De Raad voor de Journalistiek is bereid om aan een dergelijk overleg deel te nemen." (PD)

JOS BOUVEROUX (COLLEGE HOOFDREDACTEUREN): 'ONTSPORINGEN BLEVEN UIT'

"Laat me hout vasthouden, maar als de media op de ingeslagen weg verdergaan zijn we goed bezig en zijn we - 'belieft it or not' - héél volwassene geworden." Dat zegt Jos Bouveroux, hoofdredacteur VRT-radionieuwsdienst en voorman van het College van Hoofdredacteuren aan De Journalist.

"Op zowat een week voor het begin van het proces, vreesde ik even voor een ontsporing en een strijd tussen de media onderling", erkent Bouveroux. "Maar die is gelukkig uitgebleven. Ik had als voorzitter van het College van Hoofdredacteuren alle collega's gevraagd niet op mekaar te schieten, maar iedereen zijn/haar job te laten doen. Dat is gelukkig gebeurd. De verslaggeving van het proces vind ik totnogtoe voorbeeldig in alle media, elk vanuit zijn eigen invalshoek."

Jos Bouveroux vindt wel dat veel redacties al erg vroeg begonnen met achtergrondbijdragen, alsof het ene medium absoluut het andere voor wou zijn. "Een opvallend was dat de zogenoemde 'kwaliteitsmedia' erg fel op de boot zijn gesprongen en zelfs vroeger publiceerden of reportages maakten dan de zogenoemde 'populaire' pers. Wat me stoorde was de vormgeving in met name sommige weekbladen. Er werden heelder stukken uit de PV's geciteerd - leve de DVD! - en weergegeven alsof er hoofdrolspelers waren geïnterviewd." (YH)

RUDY VAN CAMP (VT4): 'GEMISTE KANS VOOR BEELDPERS'

Volgens Rudy Van Camp, hoofdredacteur van VT4, heeft Justitie met het proces-Dutroux een historische kans gemist om de 21ste eeuw binnen te stappen. "Integendeel, men keert terug naar de 19de eeuw. Want wie is de enige beeldvormer die een permanente toegang heeft tot de assisenzaal in Aarlen? Juist, een tekenaar!"

Rudy Van Camp: "Of men het nu wil of niet, op dit moment kan men de beeldcultuur niet meer negeren. En dus ook niet meer discrimineren. Want dat gebeurt volop. Het wordt de beeldjournalisten - cameramensen en fotografen hebben terecht recht op een perskaart - onmogelijk gemaakt met hun eigen middelen te werken. Ze mogen alleen, bij de aanvang van de zitting, gedurende enkele minuten haastig wat beelden schieten. Of beter, één van hen mag dat en is daarna verplicht het gemeenschappelijke beeldmateriaal uniform aan al zijn collega's af te staan. Wat zouden de schrijvende journalisten ervan denken zo behandeld te worden?"

Wat denkt Rudy Van Camp van de kritiek van Justitie dat de beeldmedia het werkelijke proces al te veel dreigen te vertekenen en dramatiseren? "Het antwoord is heel eenvoudig. Als beelden en klanken alleen uit zijn verband gerukte selecties maken, als foto en video alleen maar goedkope emotie wil vastleggen, dan zijn audiovisuele journalisten hun perskaart niet waardig. Einde van het verhaal. Stelt Justitie zich die vragen trouwens ooit bij de schrijvende pers?"